

نومرو ۱۴۲

اجتهاد

۳۱ کانون ثانی ۱۹۲۲

اداره خانه سی

جفال اوغلنده « اجتهاد نوی »

تلفون : استانبول ۸۶۵

حیاتی ، فلسفی ، اجتماعی فکر غزته سی

«اون یدنجی سنه تأسیسیه»

Adresse

Idjtihad Constantinople

Téléph : St. 865

ملی تبلعلر

اسکی نورک حقوقی

وخصوصی سجه لره مالک مؤسسائی واردرد؛ بوخصوصیت گندیخی اجتماعی ساحه لرده کوستردیکی کی ادبی، صنایعی، اخلاقی، دینی هر جهته تظاهر ایدر، که بوتظاهرات ملتهک بنیه ذهنیه سنهک افاده سندن باشقه بیر شی دکلدرد .

*

تورکلرده انک اسکی مدون آبدیه حقوقیه اولقی اوزره جنکیز خانک (اولویاسا) تعمیر اولونان قانونلرینه تصادف ایدیوروز. میلادی اون اوچنچی عصرک ابتدالرنده تدوین ایدیلن (اولویاسا) دن اول تورک حقوقی غیر مدون و تعاملی بیر ماهیتده ایدی . اولویاسا ، جنکیز امپراطورلرینک انقراضندن صوکردهده ، تورک قبیله لرینجه حقوق منبئی اوله رق استعمال ایدیلشدر . اوزمانلر خانک امریله چین لساننه ترجمه ایدیلش ایسه ده حقیقی متنی بوکون مجهولدر. یالکیز ۱۳۶۹ ده چین امپراطوری (هونغ او) نک امریله احکام عمومیه سی (یهن شه) تسمیه اولنان مجموعه ده طبع و نشر ایدیلشدر. بوجمعه لر ایوم پارس کتبخانه لرنده محفوظدر .

اصلنه دائر معلومات یوقسه ده محتویاتی حقنده شرق و غرب مؤرخلرنده کافی درجه ده تفصیلات موجوددر. از جمله (ماقرزای)، (ابن بطوطه) ، (رشیدالدین ابوالغازی)، کبی عرب مورخلری ، ارمنی وقعه نویسی (وارطان) ، و اون اوچنچی عصر ظرفنده تورکستان طرفلرنده ایلچی و میسیونر صفتلریله اجرای سیاحت ایدن (کیومرهروروق)، (ژاق دوللان دو قاریهن)، (مارقوپولو) نامنده کی سیاحلر اوزمانکی تورک حیات اجتماعی و حقوقیه سی حقنده کافی درجه ده معلومات اعطا ایدیورلر .

بومعلوماته نظراً اولویاسا (۱۲۰۰) تاریخلرنده جنکیز خان طرفندن تلفیق و نشر ایدیلشدر .

*

«اولویاسا» منحصر آملی بیرقانون ماهیتی حائزدر . اوزمانه قدرمختلف تورک قبیله لرنده جاری اولان عرف و عاداته مستنددر . بناء علیه ، تورک روحنک بیر چوق سجایاسنی محتویدر .

عینی زمانده عسکری بیر قانوندر ؛ عسکر یاشایان بیرقوم ایچین تنظیم ایدیلش اولدیفندن انتظام و شدت کی بیرطاقم اوصافی حائزدر . نهایت حقوق و جزائی قسملری جامع، حتی تشکیلات سیاسیه دن باحث عمومی بیر مجله در .

حقوقی قسمنده یالکیز عائله تشکیلاتندن بحث ایدیلشدر . هم عصر مجله لرده موجود سائر مناسبات حقوقیه دن اوزمانلرجه معلوم اولانلری جزائی قسمنه داخلدر . مقاله نک جمعی مساعد اولمادیفندن بوقانونک احکام عمومیه سی حقنده تفصیلاته کریشه . مهیره رک شمذیکلک بجل بعض ایضاحات ایله اکتفا ابده حکم . (یاسا) احکامنه عائله ، ذی نفوذ بیر بابانک اطرافنده طوبلانیوردی . تعدد زوجات دخی ، زوجک ثروتندن باشقا هیچ بیرشی ایله تحدید ایدیله مک اوزره ، واسم بیر طرزده قبول ایدیوروز، یالکیز زوجهر مساوی حقوقه مالک اولمایوب قوم واصلت بیر حق تفوق بخش ایدیورودی .

بیر ملتهک ماجرای حیاتی لایقی وجهله قاورایه بیلک ایچین تاریخ حقوقنی تدقیق و تتبع اتمک الزمدر . چونکه (تاریخ حقوق) حق وعدالت پره نیپیلری اطرافنده چیرپنان بشریتک اجتماعی تهکاملنده کچیرمش اولدینی حرکات و صفحاتی بزه انک جانلی بیر صورتده اراهه ایدر . مؤسسبات حقوقیه سنی تدقیق اتمکله بیر ملتهک طرز حیاتی ، سجه سنی، احتیاجات و اختراصاتی ده ریندن ده رینه سه زمک قابلدر . بالخاصه حقوق شناسلر ایچین (تاریخ حقوق)، الزم بیر تتبع ساحه سیدر ؛ آتیقی بوسایه ده قوانینک روح اصلیننه نفوذ ایدیله بیلر .

مع التأسف ، بزه شیمدییه قادر بوساحه ده هیچ چالیشیاماشدر ؛ تاریخ حقوقزی بیلمه دیکمز کی اوکرتمکده هوس ایتمه مشر ؛ مثلاً اسکی نورک حقوق، ماهیتی غیرموجود بیر افاده میدر ؟ یوقسه بی حدود بیر مجهولیت ایچنده قالمش بیر حقیقت میدر ؟ کرچه ، بعضی غرب محرلری تورکلردن بحث ایدرکن اولرک تاریخده کچیکی بیر قیلنچ شاقیردیندن باشقه بیرسس برافادقلرخی سویلرلر . متفکرلریمزده بوناروا اسنادلری چوق زمانلر طالعین بیرسکوت ایله قارشیلادیلر ؟ . حقیقت حالده تورکلر یالکیز عسکری بیر تاریخه دکل ، مدنی بیر ماضیه ده مالک درلر . اکر بیرملتهک مدنی اولماسی ، مؤسسبات و محصولات ذهنیه سنک یوکسک بیر ادبیات ، علم و حقوق نقطه نظرلرندن ترقی اتمش اولماسیله قائم ایسه ، تورکلرکده هم عصر بولندقلری ملتهک درجه سنده مدنی بیر موقعلری واردی ؛ ایشته بومقاله ده ، حقوقیات ساحه سنده تورکلرک اشغال ابتدکاری موقع تاریخیندن بیربنده بحث ایده حکم ، فقط بونکله تورک تاریخ حقوقی یازمغه دکل موجودیتنی کوسترمه غیرت ایدیورم . بویه جه نووک حقوقی تاریخنک تدقیقاتنه دوغرو بیرچیغیر آجاییلرسم کندیمی بختیار عد ایدرم . [*]

اسکی نورک حقوقیاتی تدقیق اتمک بزه ملی، عینی زمانده علمی جهتلردن فائده لر تأمین ایدر ؛ ملی فائده سی آشکاردر ، بوسایه ده ماضیه کی حیات اجتماعیمنک مختلف تجلیلرخی آراشیدر برق ملی بنیه منک خصوصیتلرخی اوکرتمش اوله جفر . اصل شایان اهمیت اولان، علمی فائده سیدر . چونکه بیرملتهک تطبیق ایدیله حک قواعد حقوقیه ، عندی قاعده لر دن عبارت اوله ماز ؛ اولر ملتهک روحندن چیقار ، واضع قانونده بوروخی تظاهراتی علم آتیلرله تثبیت و تسجیل ایدر . بالنتیجه هر ملتهک کندیبه مخصوص

[*] (۱۹۱۸) سنه سی ابتدالرنده (جنوره تورک یوردی) (جنوره) دارالفنوننک نظارت علمیه سی آلتنده (تورک تاریخ حقوقی) اوزره بنه عمومی بیر مسابقه کشاد اتمک قرار ویرمشدی . احوال الجا آتیله بوتشیت مفیدمع التأسف عقیم قالدی . ایشته بومقاله نک زمین اساسینده اوصره لرده «جنوره تورک یوردی» نده ویردیکم بیرقونفرانسک خلاصه سی تشکیل ایده جکندر .

جرم مشهود حالی ده یوقسه مستثنای اوله رق ۷-۱۰۰ صوبا ایله اکتفا اولوردی .

*

جنکیزک وفاتندن سوکره ایمپراطورلغی ده انقسامه اوغرایه رق قبیله لر مستقل و یا مجتمع خانقلر ، جمهوریتلر وجوده کتیریورلردی . ایمپراطورلک انقراضیله «اولویاسا» ده رسمی ماهیتی عائب ایتدی ؛ فقط اساساً تورک تعاملاتنه مستند اولدیغندن بکی طوغان عضویتلر ده رسمی و غیر رسمی صورتلرله کافی السابق اجرای احکام ایدیوردی . بومیانده چوتارلردن اوچ قبیله ایله طورغودخان قبیله سنک بیرلشمه سیله وجوده کتیریلن «درت اوبراتلر جمهوریتی» ۱۷۴۰ تاریخ میلادیسنه تصادف ایدن دورلده (زاتچین بیجی) یاخود (چه چهن بتیک) نامیله دائماً اولویاسا احکامنه مستند (۱۲۵) ماده لک بکی بیرقانون نشر ایتدی . بوندن اوتوز قرق سنه سوکره (غاللان خان) طرفندن بعض علاوه لر ایله اکمال ایدیلدی . شایان تأسیف درکه بوقانونک دخی متن اصلیسنه مالک دکلز . یالکیز وسطی آسیاده اجرا ایتدیی بویوک بیرسیاحتدن عودتنده یازمیش اولدیغی :

Sammlungen historischer Nachrichten über die Mongolischen Völkerschaften

نامنده کی اثرنده (بالاس) بوقانونندن ده اوزون اوزادی به بحث ایدیور . (اوده سا) دارالفنونی پروفسورلردن (لئونوویچ) طرفندن اسکی تورک حقوقه دائر پایلان اثرنده ده (بالاس)ک مطالعاتی ده بعض تفصیلات ایله تأیید ایدیور .

(اولویاسا) دن سوکره تورک حقوقی تاریخنده (زاتچین بیجی) بیرنجی درجه ده اهمیت حائر بیر آبدوره . احکامی (اولویاسا) به مشابه اولقله برابر بعض تکامل اثرلری ده ازانه ایتکده در . ازجمله عائله حقوقه متعلق اولان بیرنجی قسمنده بلوغه ایرهن چوققلرک پدرلرینک قانونی وصایتندن قورتیلدقلرینی اعلان ایتدیی کبی قادیلرلر ایچین ده خصوصی بیر حمایه اصولی وضع ایدیور : مثلاً لاعلی تعیین بیر جرمک بیرقادین علیهنده وقوعی اسباب مشده دن عد ایدیور و اقرباسندن بیرسنک محکومیتی حالنده جزاسنک عفونی حکومت ریئسندن استرحام ایده بیلیمک حققی منحصرأ قادیلرله بخش ایدیوردی .

ثانیاً ، بوقانون مجبوری ازدواج اصولنی قبول ایدره رک هر قرق خانهلک غروپلر ده سنه ده لاقل درت ازدواج وقو- عبوله سنی مجبوری تلقی ایدیور . قبیله ریئسلی ، ازدواج ایچین کافی درجه ده ثروتی اولمایان کنجلرله اعانه طوبلامقله مکلف ایدیلر [*] .

جزائی قسمنده تکامل و انقلاب اثرلری موجوددر ؛ اولویاساده یک مبذول اولان اعدام جزاسی بوقانون ایله لغو ایدیور ؛ یالکیز محاربه میداندنه ریئسنک تهلکده اولدیغنی کوروبده اوکا معاونت ایتمین بیرکیمسه استثناء اعدام ایدیلر . علی العموم قبول ایدیلن جزا «جزای نقدی» در بوده اغنام اوزده ریئه حساب ایدیلوب طقوز عددی واحد قیاسی اوله رق [*] بو بوندن اولکی فقره لر نظردفته یک شایان در [اجتهاد]

ازدواجک صورت اجراسنه کلتنجه ؛ ازدواج ایچین اولای قیزی ، بابا و یا بابا مقامنه قائم اولان سائر اقرباسندن مناسب بیر فیات ایله صاتین آلی ایجاب ایدیور . ثانیاً ، قیز طرفندن ویریلن بیر ضیافت ائناسنده قیز بیر تقریب فرار ایدر ، نشانی ازکک ده آرقداشلرله بیرلکده قیزی تعقیب ایدره رک یاقلار و کندی آوینه قاچیریر . بویله جه قاچیریلان قیز آرتق ازککک تحت ازدواجنه داخل اولمش دیکدر .

بیرنجی درجه قرابتی اولانلر ایله اجتماعی موقعلری بیر اولمایانلر یکدیگرله ازدواج ایده منلردی . لاکن بیر کیمسه کندیسيله عینی طبقه دن اولان بیر قیزه طالب اولدیغی نقدیرده قیزک ابونی بوکا قطعاً عانت ایده منلردی . طبیعی قرابتدن ماعدا ، «اولویاسا» احکامنده ، اسکیدن بری تورکرده موجود صنی قرابت اصولی ده قبول ایدیلشدر ؛ بو صنی قرابت (آند ایچمک) صورتیله اولور ؛ قاردهش اولقی ایسته یین ایکی کیمسه متقابلاً قوللردن بیرر بارچه قان آقیتیلر و هر بیرر دیکرندن آقان قانی بیرآز (قومن) یاخود ساده سوت ایله قاریشدیره رق ایچرلر . یواندن اعتباراً طرفین آراسنده قانوناً قارده شکک احکامی جریان ایدر . بوندن ماعدا ایکی عائله نک مقدا وفات ایش اولان چوققلری آره سننده فرضی بیر نکاح عقدی صورتیله ده صنی قرابت تأسس ایده بیلردی .

سائر اقوامده ده مرعی اولان (بنی Adoption) اصولی (اولویاسا) ده بیر آز فرقلیجه قبول ایدیلشدر ؛ بو اصول یالکیز اولادسز اختیارلر ایچین دکل ، باباسز اولادلر ایچین ده قابل استفاده ایدی : بلاوصیت وفات ایدن بیرکیمسه نک ترکسی بویوک اولاده عاند ایدی . بالنتیجه کوچوک اوغلان میراندن محروم قالدیغندن (آدسز) تسمیه اولمور و بویکیملر علی الاکثر آت و قلیچدن باشقه بیر شیئه مالک اولمایارق سیاحتلر ، ماجرالر پشنده قوشارلردی . کونک بیرنده کندیسینه مناسب بیر بابالغه تصادف ایدرسه «بکا بیر آد ویر !» دییه رک کندیسنک اولادالغه قبول ایدیله سنی تکلیف ایدردی . یونک ایچین تورک ماصالارنده تصادف ایدیلن اک بویوک ماجرالرک قهرمانی دائماً کوچوک قارده شلردر .

جزائی قسمنه کلتنجه : اقوام قدیمه ده هر شخص کندی حقوقی بالذات کندیسی تأمین ایدردی . بوخصوص ، بالخاصه احکام جزایشده (قان دعوالری) شککنده خونین بیر هیبتی حائر اولمشدی . اولویاساء بالجله انتقام اصولرینی منع ایدره رک جرائمی حکومت نامنه تجزیه ایتکه باشلادی .

یاسا احکامنجه جرائم (قتل) ، (اولی بیرقادینه تعرض) ، (سرقت) اولقی اوزره اوچه تقسیم ایدیلشدر . هر اوچ نوعکده جزاسی اعدام در . بوصورتله یاساده اعدامدن باشقه بیر جزایه تصادف ایدیله میور . لاکن اعدام جزاسنک تطبیقی ایچین مجرمک جرم مشهود حالنده یا قاعلامه سی و یاخود اعتراف جرم ایتمه سی الزم ایدی . سرقت حالنده مال مسروق اهمیتسز بیرشی اولوب

قبول ایدیلشد. جرمتك نوعنه كوره بوعددك بیر ویا متعدد مثلی نسبتنده قویون ویاساثر حیوان مقداری محکوم ایدیلوردی. جزای نقدی دن صوکره قانونده مصرح اولان جزا قاجی ، فالاقا جزا لر ی ایدی . مثلاً قاضی آناسنه آل قالدیران بیر کلین قامچی جزاسنه محکوم اولدیغی کبی هر نوع افعال شذیعه مرتکبیلری ده عینی جزایه معروض ایدیلر .

بیر جزای نقدی به محکوم اولان کیمسه نك براتی تحققی ایدرسه آلبان نقد مضاعف اولاراق اعاده ایدیلوردی .

*

تورک لر غرب و غرب جنوبی به طوغرو آقین ایتدکلری وقت اسلام دینی کی یکی بیر جریان قارشینده بولوندیلر ؛ علی العموم دینلر اعتقادیدن ماعدا معاملاته ده نفوذ ایتدکلر دن بالخاصه حقوقیات دائماً دینلرک تأثیری آلتنده قالمشدر . کرچه اسکی تورک لر یک اوقدر دیندار بیر ملت دکدیلر ، فقط هر هانکی دینی قبول ایتدیلر سه اون ناموسکارانه و متعصبانه مدافعه ایتدیلر . (لئون قاهون) کافاده سنه نظراً تورک لر اسلام دیننه عسکر جه سنه و بویون آکهدن کیدیلر . تورک لرک اسلامیه قارشى صداقتی دین مسئله سی اولقندن زیاده بیر ناموس مسئله سی اوله رق تاقی ایدیلر لیدر . چونکه تورک لرک مهم بیر قسیمی بغداد خلیفه لرینک معینه عسکر اوله رق داخل اولورکن صداقت یمینی ویریورلردی . اسلامیتک قبولی اوزرینه اسکی تورک حقوقی ایله شریعت احکامی آراسنده سنه لر جه دوام ایدن اوزون بیر مجادله باشلادی . احکام فقهیه نك تورک لر آره سنده رواجنه اك زیاده خانلر چالیشمشدر . بالخاصه تیمورلر نك بو خصوصیه کی موفقیاتلری ذکره شایان در . فی الحقیقه « من تیمور تا کیری قوی » دییه امضا ایدن تیمورلرک ، اسلامیتده کندی جهانگیرانه آمالارینه بیر استناد نقطه سی بولیوردی . بونک ایچین هر شیدن اول اسلامیتک تورک لر آره سنده یرلشه سنه غیرت ایدیوردی . فقط ماهرانه حرکت ایدن تیمور ، معاملاته تمامیه فقه احکامنی تطبیقه قالمشیه رق (یارلیق) ده نیان حقوق عرفیه ایله شریعتی تألیفه چالیشمش و بواساس دائره سنده « نزوکت تیمور » نامیه تشکیلات عسکریه ، اداره و حقوقیه دن باحث بیر مجله نشر ایتشدی . تیمورلر نك احفادینه قارشى یازدینی بیر وصیتنامه شکنده اولان بواثر فرانسزجه به ترجمه ایلشدر ، بیر نسخه سی « جنوره » کتبخانه سنده موجوددر . تیمورلرک تشبثنده موفقی اولق ایچین -

اولا : معینه کی تورک لرک همان کافه سی عسکر اولدیغندن ؛ احکام حقوقیه یی رؤیت ایچون خصوصی قاضی عسکر لر تعیین ایتدی ، بونلر احکام فقهیه به واقف اولقله برابر ظاهرأ ، اسکی یاسا احکامه مستند اولان « یارلیق » ده نیلن عرفی قواعدی تطبیق ایله مکلف ایدیلر .

ثانیاً : « یامهن » تسمیه اولنان بالخاصه قاجاق ممالکنده کورولن ملی محکمه لره شریعت احکامنی تطبیق ایچین قاضی لر ادخال ایتکه موفقی اولدی .

ثالثاً : (تارخانلق) اراضی یی لغو ایتدی . (تارخان)

اوزمانک اصلیزادکانه اطلاق اولنوردی . بونلرک کندیلرینه مخصوص و غریبه « fiéfe » تعمیر اولنان اراضی به مشابیه « تارخانلق » برلری واردی . تیمورلرک بواراضی یی اوقاف اسلامیه اعدادینه ادخاله موفقی اوله رق ، اوزمان عنعنات ملیه یی مدافعه ایدن بکلری محکوم ایتدی - و بونلره قارشى کله یلمک ایچین یکیدن (تغالی اویماق) نامیه بیر صنف ممتاز تأسیس ایتدی . اون دردنجی عصر دن بری بیر حلول مترقیانه ایله تورک لر آراسنه قاریشان اسلامیت روحلرده غایت بارز تبدلر وجوده کتیریوردی . مثلاً خانلرک اسملرینه بیله تأثیر ایده رک چنتاهی سلاله سندن (بوراق خان) تبدیل نام ایله (غیات الدین) اسمنی طاشیدیوردی . مع مافیه اسلامیت جریاننه علیده ایلر ده یوق دکلدی . نته کیم (بوراق خان) ک خانی (نیکیبایی) خان علناً اسلامیتی رد ایده رک تبعه سنه عنعنه لرینک بیر تمثال ملیسی اولان اولویاسا احکامنه رجوع ایتله رنی توصیه ایدیوردی ، بو اوفقی تفک مخالفتلر اسلامیت حرکتنک اوکنه کچمکه موفقی اولامادی . نهایت اسکی تورک مؤسسائی و حقوقی [اسلامیت] اکثر خانلرک ایشلرینه داها اویقون کلدیکندن ، شریعته ترک موقع ایتدی . سلجوق و عثمانی تورک لرینه کنجه بونلر تمامیه اسلام حکومتلری اولدیغندن بالجله قوانین مدنیه لرنده شریعتی اساس اتخاذ ایتشیلدر .

اسکی تورک حقوقی تاریخنی بیر مقاله ایله خلاصه بالطمع غیر قابلدر . فقط بیر چوق نقاطی مجهول اولان بوزمین تتبع اوزه رنده علاقه دارلرینی حرکت کتیره بیایرسه بومقاله م مقصدی تأمین ایتش اولور .

شوکت محمد علی
نمای

دستی مولانا

انتشار ایتدی . ایکی رنکده مطبوع کوزل بیر قاب دروننده ۱۲۸ صحیفه لک بیر کتاب در . یورکلری بیر مستی لاهوتی ایله مست واعلا ایدن شعرلر مجموعه سیدر .

فی ۳۰ غروش . محل توزیعی اجتهاد اداره سی ، باب عالی جاده سنده اقبال کتبخانه سی در .

کتابک دیباجه سی شوسطرلرله بیتور :

بورجانی نغمه لر ، بوصمدانی کوزل لکلر . عقور و عفرتی بیر عمی وعدوانک حکم سوردی کی بدطالع شرق قریب و غریبه بیر قاچ کزیده و مضطرب روحه بیر قاچ دقیقه آرام واستغراق یاشاتمه به کیدیور .